

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/7314,Sladami-Pamieci.html>
18.03.2026, 10:26

Śladami Pamięci

02.11.2011

Wszystkich Świętych i Zaduszki, pierwszy i drugi dzień listopada – w polskim kalendarzu dni wyjątkowe. Dni zamyślenia, pamięci, również dumy z przeszłości i przodków.

Przychodzimy przede wszystkim na mogiły najbliższych – rodziny, przyjaciół, kolegów ze szkoły i z pracy. Tradycją jest chodzenie od grobu do grobu i zapalanie małych ogników – symboli pamięci.

W te dwa dni listopada odwiedzamy nie tylko groby bliskich i najbliższych. Od najmłodszych lat jesteśmy uczeni, by zostawić światełko na grobach bezimiennych i opuszczonych.

Jest jeszcze jedna świąteczna tradycja, bardzo polska, wynikająca z naszej historii. Kwatery i groby żołnierzy i partyzantów, bohaterów w mundurach i w cywilu, artystów – od dziewiętnastowiecznych powstań, przez I i II wojnę światową, aż do czasów Solidarności – nie powinny być i nie są w te dni zapomniane.

Nie wszyscy bohaterowie mają swoje miejsca pochówku. Nie wiemy, gdzie leżą doczesne szczątki bohaterskiego prezydenta Warszawy z września 39 – Stefana Starzyńskiego czy ofiary komunistycznej zbrodni sądowej – rotmistrza Pileckiego. I tysięcy innych.

Są też miejsca szczególne – ślady totalitarnej nazistowskiej i komunistycznej zbrodni. Wryte na ścianie celi kilka słów – nazwisko, pożegnanie z rodziną, modlitwa do Boga, wzruszająca deklaracja miłości do ojczyzny. Są gmachy, dziś niewinnie wtopione w miasta, kiedyś miejsca kaźni. Ulice i place – w przeszłości na nich rozegrały się dramatyczne wydarzenia, ginęli walczący i upominający się o wolność i niepodległość żołnierze, cywile, robotnicy, studenci, również – jak Romek Strzałkowski – dzieci.

Niech na wszystkich tych grobach, we wszystkich tych miejscach zapłoną znicze, znajdą się kwiaty. Jesteśmy to winni naszym poprzednikom, dzięki nim jesteśmy wolni.

Zobacz „Śladami zbrodni” www.slady.ipn.gov.pl

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

